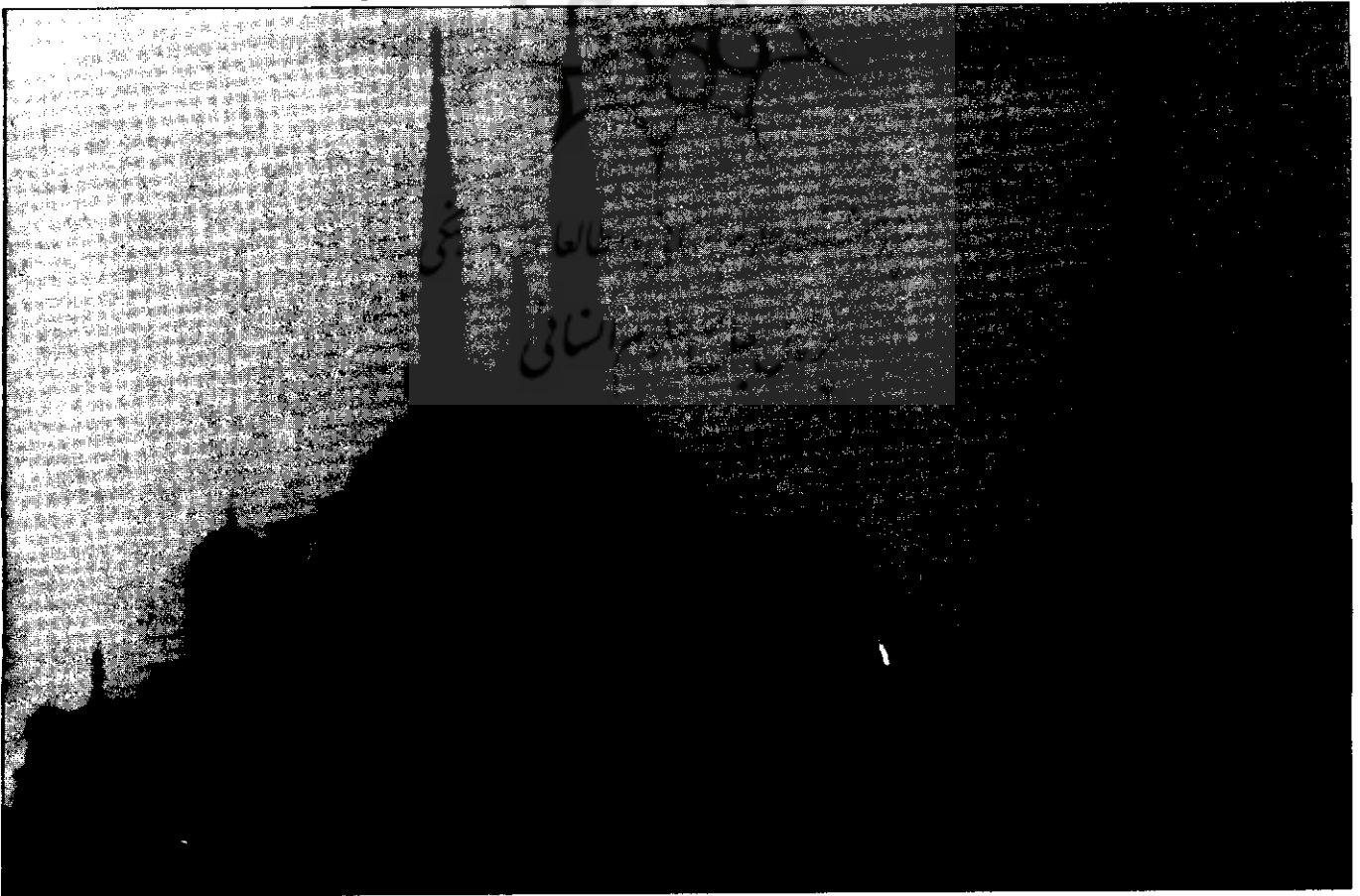

شرکت بوتاش ترکیه در سال ۱۹۷۴ به منظور انتقال نفت خام عراق به دریای مدیترانه تأسیس گردید و تنها نهاد دولتی است که مسئولیت خطوط لوله‌های نفت و گاز در این کشور را عهده‌دار است. همچنین براساس فرمان ۳۹۷ حق انحصاری واردات گاز به ترکیه را نیز دارد. پس از بحران اول انرژی در سال ۷۴-۱۹۷۳، ترکیه درصدد یافتن منابع جایگزین انرژی برای نفت شد و بر همین اساس در سال ۱۹۸۴ قراردادی با شوروی سابق جهت عرضه گاز طبیعی به امضاء رساند و پس از آن موافقتنامه‌ای شامل جزئیات واردات گاز طبیعی به ترکیه در یک دوره ۲۵ ساله میان بوتاش و سایوزگاز اکسپورت به امضاء رسید. براساس این قرارداد حجم گاز وارداتی برای دهه ۱۹۹۰ برابر ۵ تا ۶ میلیارد مترمکعب تعیین گردید و این خط لوله در سال ۱۹۸۷ افتتاح شد و این گاز هم اکنون در شهرهای پرجمعیت آنکارا، استانبول، بورسا، اسکیشمیر و ازیت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بوتاش علاوه بر شبکه خط لوله، جهت تنوع بخشیدن به منابع گاز طبیعی در ترکیه و افزایش ایمنی و ایجاد انعطاف در عرضه، احداث یک پایانه ورود LNG را طرح ریزی کرده است و به همین منظور و در پی مذاکرات به عمل آمده میان دولت ترکیه و الجزایر،

بررسی تأثیر خطوط لوله جدید بر بازار گاز طبیعی ترکیه و پیش‌بینی مصرف آینده گاز طبیعی

افشین جوان

قراردادی ۲۰ ساله جهت عرضه گاز میان بوتاش و سوناتراک در ۴ آوریل ۱۹۹۸ به امضاء رسید و براساس آن ترکیه سالانه ۲ میلیارد مترمکعب LNG خریداری خواهد نمود. لازم به ذکر است احداث این پایانه در سال ۱۹۹۴ در منطقه مرمه ارگلیسی به اتمام رسید.

در حال حاضر سالانه ۶ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی از فدراسیون روسیه و ۲ میلیارد متر مکعب LNG از الجزایر به ترکیه وارد می‌شود و علاوه بر این، قراردادی مبنی بر ورود سالانه ۸ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی با فدراسیون روسیه منعقد شده و توسط TURGA (بوتاش، رائو، گازپروم، گاما آ.اس.) محقق خواهد شد. همچنین قرارداد ۲ میلیارد مترمکعب LNG از الجزایر و نیز ۱/۲ میلیارد مترمکعب LNG از نیجریه منعقد گردیده است. از سوی دیگر قراردادی برای واردات گاز طبیعی با ایران به امضاء رسیده که حجم آغازین صادرات ۳ میلیارد مترمکعب در سال است و پس از ۴ الی ۵ سال به ۱۰ میلیارد مترمکعب در سال خواهد رسید.

بنا به آخرین موافقتنامه با فدراسیون روسیه واردات گاز براساس ۰/۵ میلیارد مترمکعب در سال آغاز و در پایان دوره ساخت باید به ۱۶

میلیارد مترمکعب در سال (تا سال ۲۰۰۷) بالغ گردد. در نمودار ۱ وضعیت و سهم هر کشور در قراردادهای ترکیه ملاحظه می‌گردد.

در سال ۱۹۹۷، ۶۷٪ از تقاضای ترکیه از طریق خط لوله و ۳۳٪ از طریق واردات LNG مرتفع گردیده و واردات عمدتاً از الجزایر و در پاره‌ای مواقع از طریق بازارهای نقدی صورت گرفته‌اند. در نمودارهای ۲ و ۳ میزان مصرف انرژیهای اولیه و همچنین واردات انرژی در ترکیه ملاحظه می‌گردد.

براساس طرح‌های بوتاش، مصرف گاز طبیعی در دهه ۲۰۱۰ با لحاظ کردن تقاضای خطوط برنامه ریزی شده و یا ساخته شده و همچنین نیروگاههای سیکل ترکیبی که قرار است توسط شرکت برق ترکیه و دیگر سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی احداث گردد، به ۵۰ تا ۶۰ میلیارد مترمکعب در سال بالغ خواهد شد.

با توجه به سطح تقاضا و نامشخص بودن تولید انرژی در داخل، بدیهی است که وابستگی به منابع خارجی همچنان ادامه خواهد یافت و انتظار می‌رود منابع داخل در ۲۰۱۰ و ۲۰۲۰ به ترتیب ۲۶٪ الی ۳۰٪ انرژی مورد نیاز ترکیه را تأمین کنند. بنظر می‌رسد که ۸۰٪ الی ۸۵٪ از تولید انرژی ترکیه

در دو دهه آغازین قرن آینده وابسته به سوختهای فسیلی باشد. گاز طبیعی یکی از مهمترین جایگزین‌های نفت در آینده است و انتظار می‌رود در این کشور سهم گاز طبیعی به ترتیب ۲۴٪ از سهم انرژیهای اولیه و ۳۳٪ در بخش نیروگاهها افزایش یابد.

در نمودار ۴ وضعیت عرضه و تقاضای گاز طبیعی و همچنین میزان مازاد تقاضای این کشور در سالهای آینده ملاحظه می‌گردد. پروژه‌هایی که توسط شرکت بوتاش و دولت ترکیه هم‌اکنون در حال بررسی است عبارتند از:

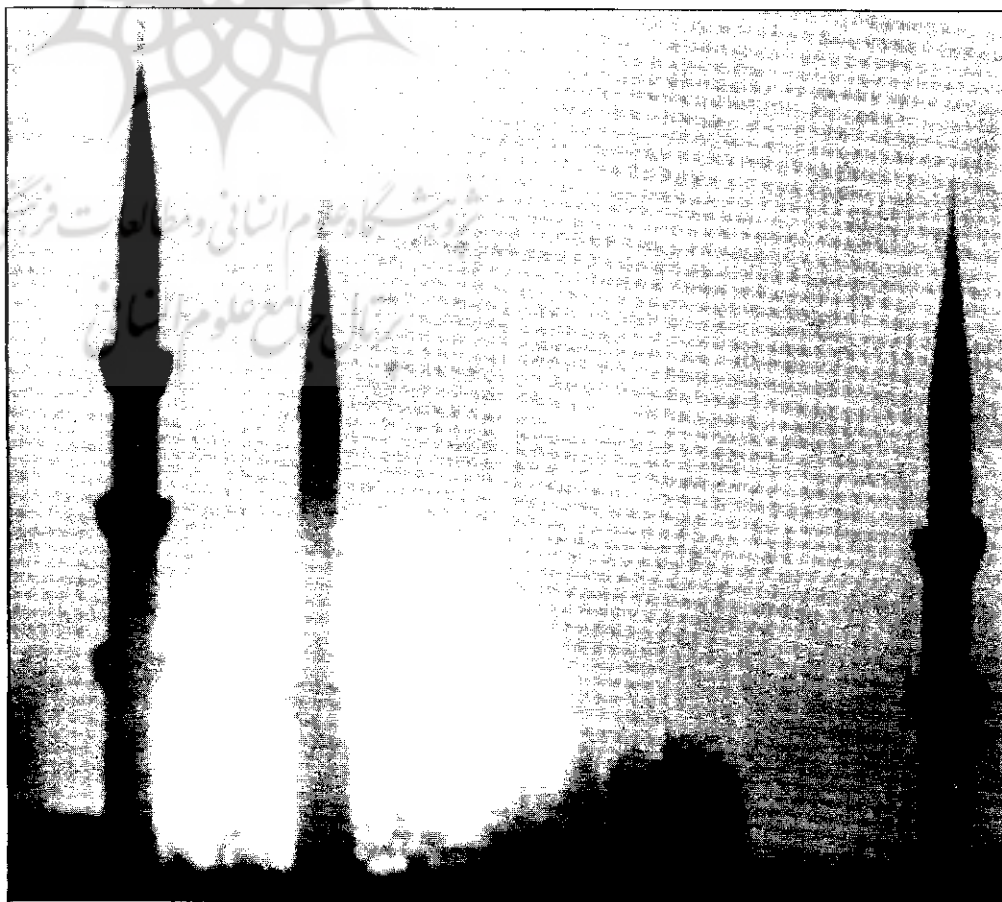
- ۱- پروژه خط لوله گاز طبیعی ترکمنستان - ترکیه - اروپا.
- ۲- پروژه خط لوله گاز طبیعی فدراسیون روسیه - دریای سیاه - ترکیه.
- ۳- پروژه خط لوله گاز طبیعی عراق - ترکیه.
- ۴- پروژه خط لوله گاز طبیعی ترکمنستان - خزر با عبور از آذربایجان - گرجستان - ترکیه - اروپا.
- ۵- پروژه خط لوله گاز طبیعی ترکمنستان - ایران - ترکیه - اروپا.

براساس پروژه‌های مطالعاتی بوتاش قرار است تا ۱۵ میلیارد مترمکعب از گاز طبیعی ترکمنستان برای نیاز ترکیه و ۲۸ میلیارد متر مکعب درخصوص افزایش نیاز اروپا صادر گردد. در صورت افزایش تقاضا در اروپا، می‌توان خط لوله را از طریق تنگه داردانل و ترانس تا مرز بلغارستان امتداد داد. پروژه خط لوله گاز طبیعی از زیر دریای سیاه (از فدراسیون روسیه تا ترکیه) به نام «جریان آبی» در دست بررسی و احداث است و شرکت گازپروم تأمین مالی و احداث خط لوله در خاک روسیه و زیر دریای سیاه را تقبل می‌کند. در حالیکه احداث خط لوله در ترکیه نیز به عهده گازپروم است ولی با تأمین مالی از سوی بوتاش صورت خواهد گرفت.

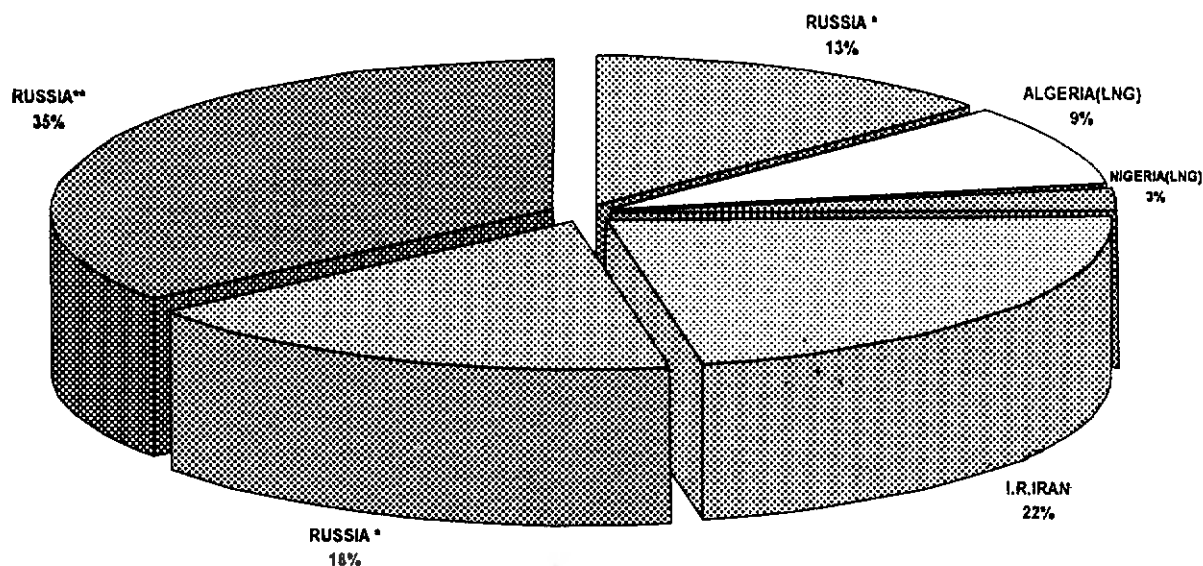
انتظار می‌رود که احداث این خط لوله ۱۲۱۳ کیلومتری از ایزوبیلونیا در روسیه شروع و تا آنکارا در ترکیه ادامه یابد. این خط لوله سالانه ۱۶ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی را منتقل خواهد نمود.

مطالعه پروژه خط لوله گاز طبیعی عراق - ترکیه براساس موافقتنامه‌های امضاء شده میان وزارت انرژی و منابع طبیعی جمهوری ترکیه و وزارت نفت جمهوری عراق در ۸ مارس ۱۹۹۶ آغاز گردید.

انتقال گاز طبیعی از مصر به ترکیه از جمله دیگر پروژه‌های خط لوله موجود در دستور کار بوتاش است که مذاکرات مربوط به آن در سطح دولت‌ها در دست انجام است.

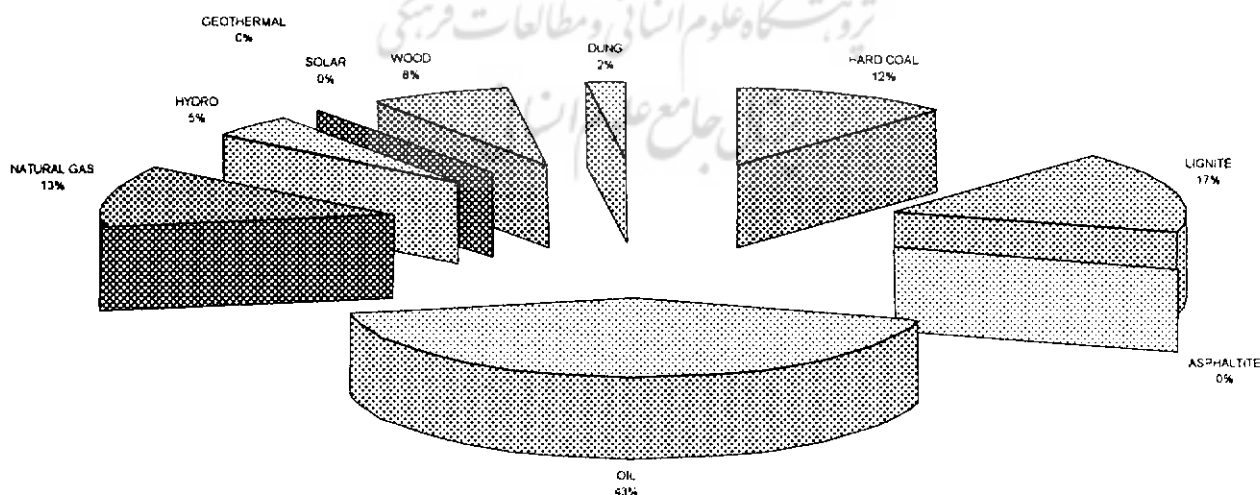

نمودار ۱ - سهم کشورهای مختلف در تامین عرضه گاز طبیعی در ترکیه

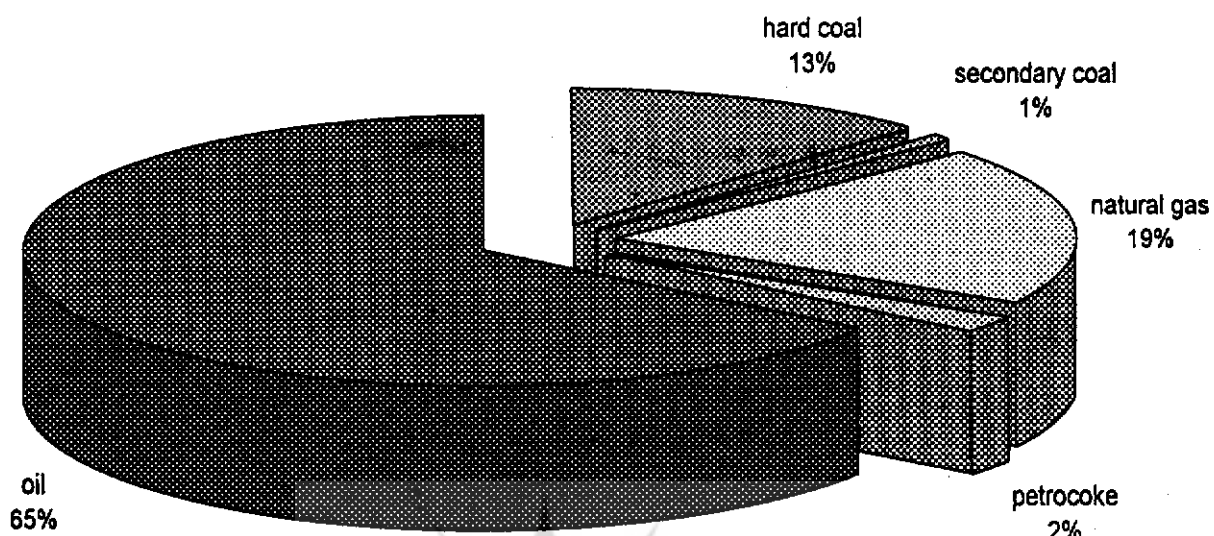
EXISTING CONTRACTS	RUSSIA *	ALGERIA(LNG)	NIGERIA(LNG)	I.R. IRAN	RUSSIA *	RUSSIA**	TOTAL
QUANTITIES(BCM/Y)	6	4	1.2	10	8	16	45.2
DATE OF SIGN	Feb, 1986	Apr, 1998	Nov, 1996	Aug, 1996	Feb, 1998	Dec, 1997	
DURATION	25	20	20	22	23	25	
STATUS	In operation	In operation	Start 1999	Start 1999	In operation	Start 2000	

نمودار ۲ - سهم مصرف انرژیهای اولیه در ترکیه ۱۹۹۷

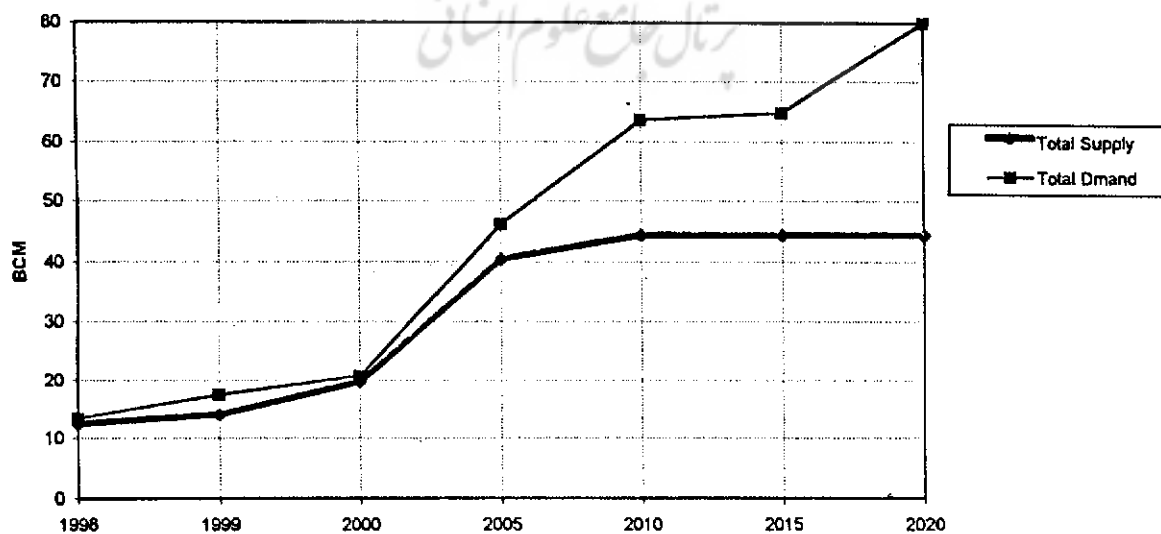

PRIMARY ENERGY	HARD COAL	LIGNITE	ASPHALTITE	OIL	NATURAL GAS	HYDRO	GEOTHERMAL	SOLAR	WOOD	DUNG	TOTAL
1000 TOE	8495	12080	13	30515	9165	3424	179	80	5512	1512	71175

نمودار ۳- سهم واردات انرژی های اولیه در ترکیه ۱۹۹۷

نمودار ۴- عرضه و تقاضای گاز طبیعی در ترکیه

نقشه ۱ - خط لوله گاز طبیعی داخلی و پروژه های پیشنهادی ترکیه

